

senyei). Az irodalomszervező (Kazinczy). Érzés és ízlés (Kármán). Az antik vers csodája (Virág, Berzsenyi). Érzés és jellem (Kölcsény). A magányos küzdő tragédiája (Katona). Az európai eszmény csúcán (Vörösmarty). Új Tyrtaios és új Simeon (Petőfi, Tompa). A művész (Arany). A lélek bűvár (Kemény). A lélekidomár (Jókai). Az Ember és a Magyar (Madách).

Befejezésül magvas irodalompszichológiai összegezést nyújt a szerző a magyar és európai kultúrtényezők kölcsönhatásáról. Itt derül fény az író céljára és eszközeire: a hungaricum és — a szó el nem koptatott értelmében vett — humánus igényeit hozza harmóniába.

A mű filológiai és irodalomtörténeti értékeinek megállapítása a szakfolyóiratok feladata. Mi csupán arra a maradandó értékű tanulságra akartunk rámutatni, amelyet a könyvből az irodalmi érzék és ízlés alakításához az iskolamester meríthet.

Vlasy József

Eöttevényi Olivér, Ferenc Ferdinánd. (Budapest, 1942. A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda kiadása. 392 lap.)

A magyar történelmi életrajzi irodalomban hiányt pótol Eöttevényi Olivérnek Ferenc Ferdinándról írt terjedelmes munkája. A nagy gondossággal összegyűjtött adatok, a mindenekfelett álló tárgyilagosság, a nagy tárgyszeretet és lelkiismeretes módszer teszik nagyértékűvé ezt az érdekes művet, mely sok új közlésével, az eddig nem ismert adatok összegyűjtésével, az egyes életrajzi részekhez kapcsolt történelmi és politikai háttér gondos felvázolásával jó szolgálatot tett történetírásunknak.

Eöttevényi Ferenc Ferdinánd életének és politikájának mérlegelésével egyrészt hitelessé teszi előttünk azt a képet, melyet a trónörökös-ről az egykorúak és a tőle távolabb állók róla annak idején megközelítő helyességgel megrajzoltak, másrészt a higgadt történetíró részrehajlatlan tárgyilagosságával teszi szemléletessé a trónörökös történelmi arcképén a magyarság szemszögéből felvillanó fény és árnyék megoszlását.

Ferenc Ferdinánd korában mindenki tudta, hogy a trónörökös erősen abszolutisztikus felfogású férfiú. Az Ausztria vezetése alatt álló összmonarchia összekovácsolása révén föderalisztikus elgondolásaiban a szláv és román nemzetiségek a magyarságnál sokkal jelentősebb szerepet kaptak volna. Politikai és emberi tragédiája Ferenc Ferdinándnak, hogy éppen annak a szlávásznak a részéről irányzott golyó oltotta ki életét, mellyel a kapcsolatok felvételét annyira óhajtotta. A trónörökös külpolitikai tájékozódásának és közeledésének az oroszok és a délszlávok részéről való teljes félreértése volt a trónörökös életének legnagyobb tragédiája.

Bárki veszi a kezébe Eöttevényinek ezt az érdekes könyvét, mindvégig szinte lebilincselőnek fogja találni a műnek azokat a részeit, melyek Ferenc Ferdinándról, mint az anyai örökségképen kapott tüdőbaja miatt búskomor és szinte örökké gyanakvó emberről, majd mint a magyar garnizonban is szolgáló s velünk megbarátkozni sohasem tudó katonáról, a szerelméért küzdő s e küzdelmében a magyar miniszterelnök támogatásért is szinte esdő férfiúról, a minta családapáról, a gyönyörű kastélyai-ban kerteszkedő, sportoló, majd a nagyszenvedélyű vadászról, legfőképpen pedig mint katonáról rajzol meg a szerző.

Igen elgondolkodtató annak a hideg, sőt rideg viszonynak a meg-

rajzolója, mely Ferenc József, a mindenható császár és az uralkodásra váró, a hatalmat valósággal sóvárgó Ferenc Ferdinánd, a trónörökös, között fennállott.

Eöttevényi érdekes könyve világosan tárják elénk az 1914–18-iki nagy világháború előzményeit is, melyeknek következménye volt a sarajevói tragédia, annak következményei pedig a világháború és az azt követő szomorúemlékű kényszerbékék.

Ferenc Ferdinánd életének, korának és törekvéseinek a megrajzolásánál Eöttevényi igen nagy forrásanyagot tanulmányozott át, figyelmét semmi sem kerülte el, amit munkája megírásánál fel nem használhatott volna. Ő maga említi bevezetőjében, hogy még több adat is rendelkezésére állhatott volna, ha azok a számára hozzáférhetőek lettek volna. A trónörökös meggyilkolása után ugyanis Ferenc József parancsára mindazokat az iratokat, amelyek a trónörökös levelezését, vagy hivatalos jellegű nyilatkozatait foglalták magukba, zár alá helyezték és ezekhez csak attól az időponttól számított 50 év múlva, tehát 1964-ben lesz szabad hozzányúlni.

Eöttevényi munkája világosan állítja elénk az Osztrák-Magyar Monarchia nagyratörő és hatalmas politikai koncepciókat elgondoló trónörökösét. A még feltárandó forrásanyag adhat még sok érdekes részletet és még sok hiányzó anyagot a trónörökös még teljesebb megismeréséhez, azonban már is megnyugodhatunk abban, hogy az Eöttevényi által megrajzolt Ferenc Ferdinánd-portré alapvonásai és színei helyesek és maradandó értékűek.

Firbás Oszkár

Noszlopi László, Emberismeret és emberekkel való bánás. Pantheon kiadás. 247 l.

A modern lélektani kutatás idevágó eredményeit szerző világos, könnyen áttekinthető összefoglalásban nyújtja a művelt nagyközönségnek. S tekintve, hogy ezek az ismeretek valóban »sorstudomány« elemi, nagy érdeklődéssel nyúl a könyv után mindenki, akinek emberekkel van dolga és ismerni szeretné őket. — A könyv első felében a lélektani kutatás ágait és alapfogalmaiát fejti ki a szerző, majd az élettárs megválasztásának kérdéséről és a házasság művészetéről értekezik, azután az emberkiválogatás és ezzel kapcsolatban az emberismeret esélyeit mérlegeli. Kutatgatja a boldogulás és érvényesülés titkait is, vizsgálgatja a társasélet és a társaságbeli ember lélektanának tényeit. Így jut el azután a másokra való ráhatás, a nevelés lélektanára, tehát az emberekkel való bánás fejezetéhez. — Noszlopi László óva int attól, hogy ezekben a látszólag mindenki számára könnyen hozzáférhető életkérdésekben felületesen állástfoglaljunk és tudománytalan következtetéseket vonjunk le, könnyelmű jóslásokba bocsátkozzunk. A lélektani kutatásnak nagy körültekintéssel, komoly elmélyedéssel lehet csak ezekhez a kérdésekhez nyúlnia; életbölcsessel kell megtennie és elméleti felkészültség mellett jószággal és szeretettel kell az ember és az élet titkait kutatnia. Így jut el Noszlopi László világos ténymegállapításoktól emberszerető meleg világnézeti értékelésekig, melyek könyvét igazi vezetőfonallá teszik az emberekkel foglalkozók, tehát mindenki számára.

— mm —